МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кафедра мовної підготовки

МОВА І ПРАВО: ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗУМІННЯ, ТЛУМАЧЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА

Матеріали студентсько-курсантського круглого столу
(04 березня 2025 року)

Одеса
2025

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

МОВА І ПРАВО:
ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗУМІННЯ, ТЛУМАЧЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА

Матеріали студентсько-курсантського круглого столу
(04 березня 2025 року)

Одеса – 2025

УДК: 811.161.2:372.461

ОРГКОМІТЕТ КРУГЛОГО СТОЛУ

Голова:

Корнієнко М.В., т.в.о. першого проректора Одеського державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор

Члени оргкомітету:

Домброван Н.В., начальник відділу організації наукової роботи, к.ю.н., доцент

Подлісецька О.О., доцент кафедри мовної підготовки, к.філол.н., доцент

Ситько О.М, завідувач кафедри мовної підготовки, к.філол.н., доцент

Тягнирядно Є.В., доцент кафедри мовної підготовки, к.пед.н., доцент

Шаповаленко Н.М., доцент кафедри мовної підготовки, к.філол.н., доцент

Мова і право: лінгвістичний аспект розуміння, тлумачення та застосування права: матеріали міжвузівського круглого столу (04 березня 2025 року)/ — Одеса: ОДУВС, 2025. — 166 с.

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ – УСПІХ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВОЗНАВЦІВ

Магац Вікторія
студентка 1-го курсу інституту права та безпеки
Науковий керівник: к.пед.н., доцент **Тягнирядно Євгенія**
Одеський державний університет внутрішніх справ

Мова є не лише засобом комунікації, а й ключовим інструментом професійної діяльності, особливо у сфері права. Для правознавця культура мовлення має особливе значення, оскільки саме через мову він формулює юридичні аргументи, тлумачить норми права та відстоює правові позиції. Як зазначає український лінгвіст О. Д. Пономарів, мова юриста повинна бути не тільки граматично правильною, а й логічною та переконливою, оскільки від цього залежить довіра до правознавця з боку суспільства, колег і клієнтів [6].

Мова – це складова професійної компетенції, показник загальної культури. Фахова мова правників ґрунтується на законах української мови, на її лексичних, морфологічних і синтаксичних нормах. Мовні засоби, що використовуються у діловому мовленні правників, достатньо різноманітні, проте вся багатоаспектність лексики передбачає одну найважливішу вимогу - використання усталених термінів, зворотів мови, формул, що увійшли в діловий стиль і характеризують професійні ситуації в галузі правоохоронної діяльності. Саме стандартизація ділового мовлення суттєво полегшує роботу правників, сприяє забезпеченню умов для створення і розвитку правового суспільства.

Сучасний етап функціонування сучасної української мови, безперечно, не може не позначитися на фаховому мовленні. Фах правника передбачає висококваліфіковане володіння словом, високу культуру мовлення, бо це вміння якнайтісніше пов'язане з усними виступами – чи то у ролі слідчого, чи у ролі експерта, доповідача, чи державного звинувачувача, судді чи адвоката.

Правознавці взаємодіють із широким колом осіб: клієнтами, суддями, адвокатами, представниками державних органів. Через мову вони доносять правову інформацію, здійснюють аналіз і тлумачення законодавчих норм. Відомий правознавець Г. П. Жилінський зазначає, що юридичне мовлення має відповідати принципам чіткості, точності та юридичної коректності [3]. Відсутність цих характеристик може призвести до непорозумінь або навіть правових помилок.

Юридична термінологія є невід'ємною частиною професійної комунікації, однак її використання має бути вмотивованим. Як наголошує лінгвіст Л. А. Лисиченко, надмірна складність і перевантаженість юридичного тексту спеціальними термінами може стати бар'єром у спілкуванні між юристами та їхніми клієнтами [5]. З іншого боку, надмірне спрощення може спотворити зміст правової норми та спричинити неправильне її тлумачення.

Культура мовлення юриста охоплює кілька ключових аспектів:

Правильність – дотримання норм граматики, орфографії та пунктуації. Відомий мовознавець Б. Д. Антоненко-Давидович підкреслював, що нехтування мовними нормами може призвести до втрати довіри до фахівця [1]. У юридичному контексті помилки в текстах законів, договорів або судових рішень можуть мати серйозні правові наслідки.

Точність і чіткість – юридичний текст повинен бути максимально точним, щоб виключити можливість різного тлумачення.

Доречність – мова повинна відповідати ситуації та рівню підготовки аудиторії.

Етикет мовлення – повага до співрозмовника, коректність висловлювань і уникнення емоційних оцінок.

У судовій практиці юридична мова має специфічні особливості. Вона повинна бути формальною, чіткою, логічною та однозначною. Французький правознавець Жан Карбонньє зауважував, що «слово в юридичному тексті виконує ту ж функцію, що й цифра у математичному рівнянні» [2].

Судова риторика також передбачає використання мовних конструкцій, що відповідають законодавчій традиції. Наприклад, у промовах адвокатів важливим є посилання на законодавчі акти, судові прецеденти та офіційні документи, що зміцнює аргументацію та підвищує її переконливість.

Сучасний етап функціонування сучасної української мови, безперечно, не може не позначитися на фаховому мовленні. Фах правника передбачає висококваліфіковане володіння словом, високу культуру мовлення, бо це вміння якнайтісніше пов’язане з усними виступами – чи то у ролі слідчого, чи у ролі експерта, доповідача, чи державного звинувачувача, судді чи адвоката.

Але можна зіткнутися з деякими проблемами культури мовлення в юридичній сфері. Серед основних проблем:

- юридична надмірність (legalese);
- невідповідність мовних норм рівню підготовки аудиторії;
- втрата юридичної точності через надмірне спрощення.

Тому правознавцям потрібно постійно вдосконалювати культуру мовлення. А для підвищення рівня культури мовлення юристам варто:

- регулярно вивчати нову юридичну термінологію;
- вдосконалювати навички письмової та усної комунікації;
- дотримуватися принципів юридичної коректності, точності й логічності;
- адаптувати стиль мовлення залежно від аудиторії.

Значення культури мовлення правознавця полягає в тому, що це є невід'ємною частиною професіоналізму в юридичній сфері. Чітке, коректне, логічне та аргументоване мовлення допомагає правознавцям виконувати свої обов'язки на високому рівні,

захищати права клієнтів, забезпечувати справедливість і стабільність у суспільстві.

Отже, культура мовлення є одним із ключових елементів професійної компетентності правознавця. Чітке, логічне, аргументоване мовлення сприяє ефективному захисту прав клієнтів, забезпечує юридичну точність та сприяє розвитку правової культури в суспільстві.

Література

1. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. К.: Либідь, 1994.
2. Carbonnier J. Droit et passion du droit sous la Ve République. Paris: Flammarion, 1996.
3. Жилінський Г. П. Мова права: теоретичні та прикладні аспекти. Харків: Право, 2008.
4. Лисиченко Л. А. Лінгвістичні аспекти правознавства. Київ: Наукова думка, 2012.
5. Пономарів О. Д. Культура слова: Мовностилістичні поради. Київ: Либідь, 2001.

Наукове видання

МОВА І ПРАВО:
ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗУМІННЯ, ТЛУМАЧЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА

Матеріали студентсько-курсантського круглого столу
(04 березня 2025 року)

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей,
які суттєво перевищували пропоновані обсяги.

Підписано до друку 04.03.2025. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Гарнітура «TimesNewRoman». Друк цифровий.
Ум. друк .арк. 9.59. Обл.вид.арк 8.46.
Наклад 5 прим.
Видавництво ОДУВС
м. Одеса, вул. Успенська, 1
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 3507 від 25.06.2009 р.